

## VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 16/1998 vp

**Hallituksen esitys laeiksi eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä ja valtion eläkerahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta**

### JOHDANTO

#### *Vireilletulo*

Eduskunta on 19 päivänä toukokuuta 1998 lähettänyt valtiovarainvaliokunnan valmistelevasi käsiteltäväksi hallituksen esityksen 70/1998 vp laeiksi eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä ja valtion eläkerahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta.

#### *Lakialoitteet*

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä seuraavat lakialoitteet

- lakialoite 6/1996 vp (Arja Ojala /sd ym.) laeiksi eräistä väliaikaisista poikkeuksista valtion eläkelainsäädäntöön,
- lakialoite 47/1997 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.) laiksi peruskoululain 102 §:n muuttamisesta sekä
- lakialoite 55/1998 vp (Helena Vartiainen /sd ym.) laiksi peruskoululain 102 §:n muuttamisesta.

#### *Jaostokäsittely*

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaostossa.

#### *Asiantuntijat*

Sosiaali- ja työjaostossa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Erik Strömberg, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Matti Lahtinen, opetusministeriö
- yksikönjohtaja Heikki Kammonen, Valtiokonttori
- kehittämisspäälikkö Pertti Männistö, Kuntien eläkevakuutus
- lakimies Jarmo Pätäri, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry.

### HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITTEET

#### *Hallituksen esitys*

Hallitus ehdottaa säädettäväksi lain siitä, kuinka valtion eläketurvan piiriin kuuluvan peruskoulun ja lukion sekä eräiden yksityisten oppilaitosten henkilöstön eläke-etuudet järjestetään koulutusta koskevan lainsäädännön uudistuksen (HE

86/1997 vp) yhteydessä. Jälkimmäinen esitys lähtee siitä, että opettajat siirtyvät vähitellen koulutuksen järjestäjän mukaiseen eläkejärjestelmään.

Hallituksen esityksen tavoitteena on säätää, että valtion eläketurvan piiriin tulisivat tai siinä pysyisivät kaikki sellaiset henkilöt, joiden eläketurva saattaisi heikentyä koulutusta koskevan

lainsäädännön uudistuksen vuoksi. Mikäli henkilö ei lain mukaan tulisi valtion eläketurvan piiriin, olisi hän koulutuksen järjestäjän mukainen eläketurvan piirissä.

Henkilöstö pysyisi siinä eläkejärjestelmässä, jossa on lain voimaan tullessa, niin kauan kuin sama palvelussuhde jatkuu. Jos henkilöllä alkaisi uusi palvelussuhde esimerkiksi työnantajan tai koulumuodon vaihtumisen vuoksi, säädettäisiin laissa siitä, milloin palvelussuhde on valtion eläketurvan piirissä.

Uusista alkavista palvelussuhteista vuoden 1969 jälkeen syntyneet tulevat koulutuksen järjestäjän eläkejärjestelmään, sillä heidän eläkeetuutensa eivät voi tämän takia heiketä. Ennen vuotta 1970 syntyneiden uudet palvelussuhteet olisivat valtion eläkejärjestelmän piirissä, jos tehtävät ovat pääasiassa perusopetuslain tai lukio-lain mukaisia tehtäviä taikka jos henkilö on ollut valtion eläkejärjestelmän piirissä yksityisessä oppilaitoksessa yli kuukauden vuoden 1997 lopussa.

Esitykseen sisältyvässä toisessa lakiehdotuk-

sessä ehdotetaan kuntien ja yksityisten oppilaitosten työnantajan eläkemaksun voimaantulon siirtymäkautta jatkettavaksi siten, että täysi maksu maksetaan vasta vuonna 2002.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samanaikaisesti koulutusta koskevan lainsäädännön kanssa.

### *Lakialoitteet*

Lakialoitteessa 6/1996 vp ehdotetaan säädettäväksi määräaikainen laki, jolla mahdollistetaan vaikean työtoimintatilanteen helpottamiseksi vanhemmalle työntekijälle oikeus lopettaa työsuhte ennen varsinaista eläkeikää siten, että hän säilyttää oikeuden saada vanhuuseläkettä palveluksen päättymishetkellä voimassa olleen, alle 65 vuoden eläkeiän saavutettuaan. Aloitteessa puututaan myös ns. loppukarenssisäännökseen.

Lakialoitteissa 47/1997 vp ja 55/1998 vp ehdotetaan eräiden vuonna 1985 kunnallistettujen yksityisten sairaalakoulujen erityisopettajien saattamista eläkeiän osalta samaan asemaan kuin peruskoulussa toimineet erityisopettajat.

## VALIOKUNNAN KANNANOTOT

### *Perustelut*

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotuksia tarpeellisina ja puoltaa niiden hyväksymistä.

Valtiovarainvaliokunta toteaa, että hallituksen esitys pääpiirteissään vastaa niitä muutostarpeita, joita koululainsäädännön uudistuksen yhteydessä peruskoulun ja lukion sekä eräiden yksityisten oppilaitosten henkilöstön eläke-etuuksien järjestämiseen kohdistuu. Erityisesti hallituksen esityksen ensimmäisen lakiehdotuksen toteuttamiseen liittyy kuitenkin eräitä näkökohtia, joihin valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota. Merkittävä osa valiokunnan toteamista ongelmista on ollut olemassa jo nykyisen eläkejärjestelmän aikana.

Hallituksen esityksen 15 §:ssä säädetään siitä, millä edellytyksillä peruskoulun opettajan erityi-

sen eläkeiän valinnut pääsee erityisessä eläkeiässä eläkkeelle. Tämän ns. loppukarenssisäännöksen mukaan edunsaajan on ennen 60 vuoden eläkeiän saavuttamista toimittava peruskoulun opettajana viiden viimeisen vuoden ajasta kolme vuotta siten, että viimeisen kuuden kuukauden aikana ennen eläkeikänsä täyttymistä hän voi olla palkattomalla virkavapaalla ainoastaan yhteensä enintään seitsemän päivää. Ellei loppukarenssi täyty, opettajan eläkeikä nousee 60 vuodesta 63—65 vuoteen siirtymäsäännösten mukaisesti.

Loppukarenssin vuoksi opettajan täytyy käytännössä aloittaa vielä uusi lukukausi, jos hän täyttää eläkeikänsä esimerkiksi syys—lokakuussa. Tätä ei voida pitää sen kummemmin koulun kuin opettajankaan kannalta hyvänä ratkaisuna. Loppukarenssi tuli tässä muodossaan voimaan 1.7.1996 ja sen tarkoituksena oli estää lukion opettajien pääsy eläkkeelle peruskoulun kautta

yhden kuukauden peruskoulupalveluksen jälkeen. Tämä tarkoitus saavutettaneen kuitenkin ilman kuuden viimeisen kuukauden yhtäjaksoista työskentelyvaatimustakin. Koska loppukarenssi vaatimus saadun selvityksen mukaan koskee lisäksi eräitä muita ammattiryhmiä ja siihen liittyy muun muassa myös kysymys työntekijöiden tasa-arvoisesta kohtelusta, valtiovarainvaliokunta pitää tärkeänä, että selvitetään, millaisia muutoksia loppukarenssisäännöksiin on tehtävä, jotta epätarkoituksenmukaisuudet voidaan poistaa.

Sairaaloiden yhteydessä toimineet kansakoulut siirtyivät 1.8.1985 sijaintikunnan peruskoulujärjestelmään. Peruskouluun siirtymisen jälkeen on muodostunut ongelmaksi kahdessa koulussa, Haukkalan erityiskansakoulussa ja Reumasätiön yksityisessä erityiskoulussa palvelleiden eläkeikä. Muissa sairaalakouluissa palvelleet, kunnallisen eläkelain KVTEL:n piirissä olleet, ovat saaneet eläkeikää määrittäessä lukea hyväkseen sairaalakoulun palvelun. Työntekijäin eläkelain TEL:n mukaisen eläketurvan piirissä olleet, em. kahdessa koulussa työskennelleet puolestaan eivät ole saaneet lukea tätä palvelua hyväkseen eläkeikää määrittäessä. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että jälkimmäiset eivät voi päästä 55 vuoden eläkeiässä eläkkeelle, vaan heillä on mahdollisuus valita peruskoulun opettajien 60 vuoden eläkeikä. Saadun selvityksen mukaan kyseessä on aikanaan ollut tietoinen raja. Valiokunta ei siitä huolimatta voi pitää aiheutunutta tilannetta oikeudenmukaisena ja katsoo, että myös tämä epäkohta tulee mahdollisuuksien mukaan pikaisesti poistaa.

*Valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi lausuman, jossa hallituksen edellytetään seuraavan eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä annetun lain toteutumista ja ryhtyvän tarvittaessa välittömiin toimenpiteisiin havaittujen epäkohtien korjaamiseksi, mukaan lukien karenssisäännöksiin ja sairaalakoulujen opettajien eläkeikiin liittyvät epäkohdat.*

Laki eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä on tarkoitettu tulevaisuuteen voimaan samanaikaisesti

koulutusta koskevan lainsäädännön kanssa. Esitystä annettaessa oletettu ajankohta on ollut 1 päivä elokuuta 1998. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan eläketurvan toimeenpanon edellyttämää koneellista ilmoitusliikennettä ei ehditä muuttaa em. ajankohtaan mennessä. Pikaisesta voimaantulosta aiheutuisi todennäköisesti paljon virheellisiä ilmoituksia ja tilityksiä, jotka on oikaistava. Laki valtion eläkerahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta ehdotetaan myös tulevaksi voimaan samanaikaisesti koulutusta koskevan lainsäädännön kanssa, sillä tämän jälkeen nykyistä lakia ei voi enää soveltaa. Hallituksen esityksessä on todettu, että lain olisi tultava voimaan viimeistään vuoden 1999 alusta lukien, sillä laki muuttaisi vuoden 1999 työnantajan eläkemaksua. Ilmeistä on, että koululakien kokonaisuudistus tulee voimaan 1.1.1999. Saadun selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että molempien lakien on tultava voimaan samanaikaisesti koululakien kanssa.

### **Päätösehdotus**

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina,*

*että lakialoitteet 6/1996 vp, 47/1997 vp ja 55/1998 vp hylätään sekä*

*että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).*

### **Valiokunnan lausumaehdotus**

Eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä annetun lain toteutumista ja ryhtyvän tarvittaessa välittömiin toimenpiteisiin havaittujen epäkohtien korjaamiseksi, mukaan lukien karenssisäännöksiin ja sairaalakoulujen opettajien eläkeikiin liittyvät epäkohdat.

Helsingissä 4 päivänä kesäkuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Kari Rajamäki /sd  
jäs. Olavi Ala-Nissilä /kesk  
Ulla Anttila /vihr  
Pirjo-Riitta Antvuori /kok  
Bjarne Kallis /skl  
Timo Laaksonen /vas  
Markku Lehtosaari /kesk  
Håkan Malm /r  
Mats Nyby /sd  
Arja Ojala /sd  
Jukka Roos /sd

Kimmo Sasi /kok  
Oiva Savela /kok  
Marja-Liisa Tykkyläinen /sd  
Jukka Vihriälä /kesk  
vjäs. Maria Kaisa Aula /kesk  
Arto Lapiolahti /sd  
Pekka Leppänen /vas  
Markku Pohjola /sd  
Matti Saarinen /sd  
Kari Uotila /vas.